

ויקהל-פקודי

"אומנות יתירה": טוויית העיזים ע"י הנשים

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ט"ז, שיחה על ויקהל-פקודי

- מדוע לא נטווה צמר הכבשים על-גבי הכבשים עצמם, כפי שמצינו שעשו הנשים בשער העיזים?
- מה המעלה הערכית והמקצועית בטווייה "מעל גבי העיזים", ואיל זה מתקשר לצער בעלי-חיים?
- מדוע נעשו תחילה היריעות ורק לאחר-מכן נבנו הקרשים - בניגוד גמור לסדר הבנייה ההגיוני?
- שני הוראות יסודיות: לנצל החושים שלנו עבור הקב"ה; לשנות מ'מנהג העולם' כדי להציל יהודי.

הקדמה

בצמד הפרשיות 'ויקהל' ו'פקודי', אותן קוראים בתורה בימים אלו (כפרשה אחת או כשני פרשיות¹), לומדים אנו על ביצוע בניית והקמת המשכן, עליו משה רבינו נצטווה לעיל בפרשיות 'תרומה' ו'תצוה'.

כמובן, שפרשיות אלה אינם סתם 'חזרה' על הנאמר בפרשיות הקודמות², ויש בהן חידוש על הנאמר לעיל: לכל לראש, ישנם כמה עניינים שבשלב הביצוע, נעשו אחרת מכפי שנצטוו עליהן ע"י הקב"ה - בשלב ה'תכנון'; והיום בשיעור נתעכב על חלק מפרטים אלה, ועל הטעם לשינויים אלה שנעשו על-ידי בצלאל.

כמו כן, מכיון בניית המשכן נעשית סוף-סוף על-ידי בני אדם, וכל אדם הוא שונה מחבירו - זוהי הזדמנות נאותה ללמוד על המעלות וחסרונות (הנקודות הדורשות שיפור), של חלקים שונים באוכלוסיית עם ישראל. (וכפי שלמדנו בשבוע שעבר (ויקהל תשע"ט) על תפקיד הנשיאים בבניית המשכן, שחרף כוונותיהם הטובות להעביר צרכי הקהל לפני צרכיהם האישיים - הם טעו ב'עצלנות' מסוימת בהתרמה).

בשיעור היום נלמד על תפקידם ומעלתם המיוחדת של הנשים (שלא חטאו בעגל), בטוויית שערות העיזים עבור יריעות המשכן - איך שהן גילו "אומנות יתירה" ומקצוענות מיוחדת, מבלי שנדרשו בכלל לכך.

הייחודיות בשיעור זה: נתעכב על פרט אחד בפרשת ויקהל, ועל פרט שני בפרשת פקודי - ונראה איך שני עניינים אלה מתבארים על-ידי יסוד אחד - הטומן בתוכו שני הוראות יסודיות בחיים, וכפי שנבאר בעז"ה.

מקור 1

מהי המעלה בטוויית שער העיזים על גופם?

בפרשת ויקהל, מסופר על טוויית החוטים (שמהם נעשו יריעות המשכן), על-ידי הנשים:

ויקהל לה, כה: וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ (ראה מסגרת), וַיָּבִיאוּ מִטָּה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן אֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ. (כו) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֲתָנָה בְּחֻמְהָ טָווּ אֶת הָעִזִּים.

הרי לנו כאן שני פסוקים שונים (פסוק כ"ה וכ"ו) המדברים על שני טוויות שונות: (א) טוויית וצביעת הצמר שנלקח מן הכבשים; (ב) טווית שער העיזים - בצורה מיוחדת, כפי שרש"י מפרש:

רש"י: טוו את העיזים. היא היתה אומנות יתרה, שמעל גבי העיזים היו טווין אותם.

נתאר לעצמנו את המצב: בן-אדם עומד ליד עץ - וטווה את החוט על העץ עצמו (שבטח התנוועע בחוסר נוחות משוועת...). תיאור זה מעלה מיד בראשו שני שאלות קלאסיות:

לקוטי שיחות: (א) מהי המעלה בטוויית שער העיזים על גבי העיזים עצמן? לכאורה, אדרבה: הדבר מקשה על הטווייה (ראה הסבר השאלה בהערה³).

(ב) אם כן, מדוע טוויית הצמר (של היריעות התחתונות) לא נעשתה גם היא מעל גבי הכבשים?

הערה למוסר השיעור

שיחה זו שייכת הן לפרשת ויקהל והן לפרשת פקודי, ולכן ניתן ללמד אותה בקלות בכל השנים - הן כשפרשיות אלה מחוברות והן כשהן נפרדות.

שיחה זו מיוסדת על ביאורים ארוכים מאוד בשני התוועדויות דש"פ ויקהל תשל"ו וש"פ ויקהל-פקודי תשל"ט, נמצאות במדור 'הוספות' של האתר.

וכדאי מאוד לעיין בהן, מכיון שכמה וכמה לשונות ועניינים שנתבארו בהן, לא הובאו כלל בשיחה המוגהת (ושביבים מהם הובאו כאן בהערות).

הערה כללית: בשיחה זו, ישנו שימוש נרחב בכללי רש"י (להראות איך רש"י רמז לתשובות על השאלות שנשאל, במקורות קדומים יותר בתורה וכו').

אכן, כדי להקל לקהלים מתחילים, הנתעכבו בעיקר על הביאורים עצמם ועל הוראותיהם. ולקהל מתקדם, כדאי להסביר כללי רש"י הנ"ל וכו'.

ותן לחכם ויחכם עוד.

מושג: בין 'טווייה' ל'אריגה'

חשוב לציין, כבר מתחילת השיעור, את החילוק בין טווייה לאריגה:

טווייה (filage): לקיחת הצמר הגולמי מן הבהמה, והפיכתו לחוטים דקים.

אריגה (tissage): לוקחים שניים מן החוטים האלה ('שתי וערב'), ויוצרים מהם בד, שורה אחרי שורה...

עיקר השיעור דידן יעסוק רק בטוויית שער העיזים על ידי הנשים.

¹ ברוב השנים, שני פרשיות אלה נקראות ביחד. וגם כשנקראות בנפרד, הרי תוכנו בעניין כללי אחד: ביצוע בניית המשכן. וראה בארוכה בלקו"ש חכ"ו ויק"פ, הקשר בין שני השמות ויקהל ופקודי לתוכן הפרשיות עצמן.

² כמבואר בארוכה בלקו"ש ח"א פקודי (שלמדנו בעיון בשנת תשע"ו), החילוק בין פרשיות תרומה-תצוה שבהן הדברים נאמרו כפי שהם (א) מהקב"ה (ב) למשה (ג) בסיני; משא"כ פרשיות ויקהל-פקודי שהדברים נעשים (א) ע"י ישראל (ב) למטה (ג) בדברים גשמיים - שזוהי מעלת "בפועל" על "בכח". וראה גם בלקו"ש חט"ז פקודי א', שזהו קשור גם לחביבות בני ישראל על עניין המשכן, הדומה לחביבות "שיחתן של עבדי אבות" שגם הוכפלה בתורה (בסיפור אליעזר עבור חנתן רבקה).

³ בהתוועדות המקור (ויקהל תשל"ו): מוכרחים לומר שהטווייה על גבי העיזים עצמן, מוסיפה משהו עבור המשכן עצמו, ולא שהכוונה היתה רק "להראות קונץ", שמצליחים לטוות החוט גם על גבי הבהמה עצמה... ולכאורה: אדרבה, זה מקשה על הטווייה! [והכוח שהושקע לטווייה באופן כזה קשה, היה אפשר להשקיע כדי לטוות בצורה יותר משובחת... ופשוט].

[לפני שנתחיל בביאור הדברים, נתעכב קודם על פרט נוסף בפרשת פקודי, הנראה לא קשור בכלל לנידון דידן, אבל כפי שנראה - שני הפרטים בפרשיות ויקהל-פקודי קשורים אכן לאותו עניין]. והנה, בתחילת פרשת פקודי, רש"י מתעכב על סדר בניית המשכן, כפי שנעשה על-ידי בצלאל:

רש"י על פקודי לה, כב: וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי וגו' עָשָׂה אֶל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. 'אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא 'כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה' - אֶפְלוּ דְבָרִים שְׁלֵא אָמַר לוֹ רְבוּ הַסְּכִימָה דַּעְתּוֹ לְמָה שְׁנֵאמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינִי;

כִּי מֹשֶׁה צִוָּה לְבַצְלָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה כָּלִים וְאַחַר כֶּךָ מִשְׁכָּן. אָמַר לוֹ בְּצַלְאֵל: מִנְהַג הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה בֵּית וְאַחַר כֶּךָ מִשִּׁים כָּלִים בְּתוֹכוֹ... אָמַר מֹשֶׁה: 'בְּצַל אֵל' הֵייתָ, כִּי וְדַאי כֶּךָ צִוָּה לִי הַקֶּבֶ"ה.

היינו, שבבניית המשכן, יש אכן להתחשב ב"מנהג העולם"⁴. ועפ"ז נשאלת שאלה טכנית זו:

לקוטי שיחות: כִּיּוֹן שְׁאֵפֶן וְסֹדֵר עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן הִיָּה בְּהֵתָאֵם לְ"מִנְהַג עוֹלָם", הֵרִי "מִנְהַג עוֹלָם" בְּבִנְיַת בֵּית הוּא לְבִנּוֹת תְּחִלָּה אֶת הַכְּתָלִים וְלְאַחֲרֵיהֶם אֶת הַגֶּג (ראה מקור בהערה⁵) - וְכֵן הִיָּה בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן⁶; וְאִם כֵּן, לְמָה מְצִינּוּ בְּפִרְשַׁת וַיִּקְהַל⁷ שְׁחַכְמֵי הַלֵּב עֲשׂוּ תְּחִלָּה אֶת הִירֵיעוֹת (הַמִּשְׁמָשׂוֹת כְּגַג) וְרַק לְאַחֲרֵיהֶן אֶת הַקְּרָשִׁים? (לקהל מתקדם - ראה הערה⁸).

והתמיהה בדבר היא, שלא מצינו שרש"י מתעכב על שני שאלות אלה ששאלנו בפרשיות ויקהל ופקודי... (ומזה מובן שהתשובה נרמזת איפשהו במילים של פירוש רש"י - כאן או במקור קדום).

ביאור הדברים יובן בהקדמת הדיוק בדברי רש"י הנ"ל, שטוויית העיזים על-ידי הנשים היתה "אומנות יתירה" (שבזה משנה הוא מלשון הפסוק "וְכָל הַנְּשִׂימִם אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בְּחֻכְמָה"). לכאורה, מהו החילוק בין "חכמה" ל"אומנות", ומהו המקור (בפשוטו של מקרא) לפירוש רש"י ששער העיזים נטווה על העיזים עצמן? אכן, יש לומר שהדבר מוכרח מלשון הכתוב עצמו:

לקוטי שיחות: כִּיּוֹן שְׁטוּוֹיַת הָעִיזִים נֶאֱמְרָה בְּכַתּוּב בְּנִפְרָד (ובפסוק בפני עצמו), וְלֹא נִכְלָלָה בְּפִסּוּק הַקּוֹדֵם יַחַד עִם טוּוֹיַת הַכֶּבֶשִׂים⁹ - מוּכַח מִעֲצָמוֹ שֶׁ"טוּו" (אֶת הָעִיזִים) "דְּכָאֵן אֵינּוּ דוּמָה לְ"טוּו" הָאָמּוֹר בְּפִסּוּק שְׁלִפְנָיו, (וּמֵאַחַר שְׁלֵא תִתְּכֵן טוּוֹיָה שֶׁל עִיזִים) כִּנּוּת הַכְּתוּב¹⁰ הִיא שֶׁהַנְּשִׂימִם טוּוּ אֶת הַנוּצָה בְּמַחְבֵּר לְעִיזִים, "אֶת (-עִם) הָעִיזִים" (ראה הסבר במסגרת, בדרך אפשר).

האם אפשר לטוות 'עז'?

בדרך כלל, משמעות המילה 'את' בתורה היא סוג של 'מילת צירוף' - ("le"); אבל לפעמים משמעות מילה זו היא במובן של 'עם' - ("avec"). וזהו החידוש כאן: הכתוב לא אומר שהנשים טוו את שער העיזים, אלא שהן טוו את העיזים (עצמן). והרי אי אפשר לטוות עז... ולכן הפירוש הוא שהן טוו [השער] עם העיזים, היינו כשהוא עוד היה על העיזים עצמם.

ביאור התועלת הרוחנית, בטוויית שער העיזים על גבי העיזים עצמן:

⁴ בהתוועדות המקור (ויק"פ תשל"ט): מילא אם היו אומרים שלא מתחשבים כלל ב"מנהג העולם", ואת ביתו של הקב"ה בונים לפי מנהגו של הקב"ה - לא היה קשה; אבל בפועל רואים, שמכיון שהקב"ה רוצה שבמשכן יהיה "ושכנתי בתוכם", לכן רצונו יתברך הוא שבניית המשכן תיעשה בדוגמת ביתו של בשר ודם (להבדיל) - ולכן נשאלת השאלה ככפנים.

⁵ כמובא שולחן ערוך אדה"ז או"ח שטו, ט: "כל גג עראי שאינו מתכוין בו לעשיית אהל שיאהיל על מה שתחתיו אלא כדי להשתמש בו איזה תשמיש בגופו, כגון שמיים דף השולחן על רגליו, אף על פי שעושה בזה גג עראי - אין בכך כלום כיון שאינו מתכוין לעשיית אהל... ואסור לעשותו כדרכו מלמטה למעלה אלא מלמעלה למטה דרך שינוי... יאחז העור או הקרשים תחלה באויר ואח"כ ישים הרגלים תחתיהם שאין זה דומה לעשיית אהל שאין דרך לבנות מלמעלה למטה".

⁶ בהתוועדות המקור (ויק"פ תשל"ט): ואפילו לפי הסדר שנהיה במדינה זו, שכל דבר מוכרח להיעשות 'אחרת' ("קאפויער"), ובונים הגג לפני הקירות - בכל זאת מוכרחים להניח לכל לראש העמודים, שעליהם הגג עומד... ואח"כ מניחים הקירות.

⁷ פקודי מ, יח (הקמת הקרשים קודמת ליריעות): "וַיִּקְּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחָיו וַיִּקְּם אֶת עַמּוּדָיו: וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֵהָל עַל הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת מִכְסֵה הָאֵהָל עָלָיו מִלְּמַעְלָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה".

⁸ ויקהל לו, ח (הכנת היריעות לפני הקרשים): "וַיַּעֲשׂוּ כָל חֹכֵם לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלָאכָה... עֲשׂוּ יְרִיעוֹת... וַיַּעֲשׂוּ יְרִיעוֹת עִיזִים לְאֵהָל עַל הַמִּשְׁכָּן... וַיַּעֲשׂוּ מִכְסֵה לְאֵהָל עֵרַת אֵילִם מֵאֲדָמִים וּמִכְסֵה עֵרַת תְּחָשִׁים... וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמָדִים".

⁹ לקהל מתקדם: הדעת זקנים מבעלי התוספות עונה על כך, שזהו "כדי שיהו מוכנות לאהל על המשכן מיד שיעשו הקרשים ולא יהיה שעה אחת בלא כסוי". אבל הרבי שואל שבפשוטו "מפירוש זה אינו מתקבל, מכיון שבין כך חיכו להשלמת כל חלקי המשכן, כדי להביא אותם למשה עבור הקמתו (פקודי לו, טג). ואם כן, הקרשים בבנייתם לא היו נשארים ללא כיסוי...".

¹⁰ ובפרט שבכתובים העוסקים בתרומת והבאת החומרים, שער העיזים נזכר תמיד עם צמר הכבשים. לדוגמא: בתחילת פרשת ויקהל (לה, ו): "וַתִּכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְנִשְׁשׁ וְעִזִּים". הרי ברור שיש טעם להפרדתם בפסוק העוסק בטווייתם.

¹⁰ ראה רש"י שבת עד, ב: "שטוף עיזים וטוו עיזים - קרא קדריש טוו את העיזים - בגופן של עיזים משמע".

בין שער עיזים לצמר כבשים

היריעות שנעשו משער עיזים, לא נצבעו כלל, מכיון ששער העיזים הוא כבר יפה בצבעו - מתולדתו... אבל היריעות שנעשו מצמר כבשים, נעשו ע"י חוטים שנצבעו לכמה צבעים, ובה נעשו ציורי היריעות. אכן, צביעת הצמר נעשית בשלב ההכי גולמי (לא לצבוע החוט המוכן, אלא לצבוע את הצמר עצמו בקדירה רותחת, ורק אז לעשות ממנו חוטים מוכנים). ולכן, אפשר לטוות חוט על כבש, אבל אי אפשר לצבוע על כבש...

ביוגרפיה - ספורנו:

רבי עובדיה ב"ר יעקב ספורנו, נולד בערך בשנת 5240 (1480) באיטליה. עסק ברפואה, למד ולימד תורה ועסק בצורכי ציבור, עסק ברפואה, וכן שימש כדיין ואף הקים ישיבה ועמד בראשה.

לקוטי שיחות: כשם שבקרבות יש סוגים שונים, ממין החי וממין הצומח (כמו שמצינו בקרבן קין וקרבת הבל¹¹), וקרבת בעל-חיים חשוב יותר מקרבן מן הצומח - על-דרך-זה גם בנדון דידן: כִּאֲשֶׁר נִתֵּן לְטוֹת אֶת חוֹטֵי הַנּוֹצָה בְּעוֹדָם מִתְּבָרִים לְעִזִּים (מן החי), הרי זו תרומה חשובה יותר ממטוה נוצה שנגזזה מן העיזים¹².

אכן, דבר זה היה בלתי אפשרי עבור צמר הכבשים, מכיון שהיו צריכים לעבר תהליך צביעה (לתכלת ואגמן כו') לפני טויתם (ראה מסגרת).

התועלת המקצועית בטוויית שער העיזים על גופן

מקור 5

כעת נבאר גם התועלת המקצועית (ולא רק הרוחנית) - בטווייה על העיזים עצמן, וכדברי הספורנו:

ספורנו ויקהל לה, כו: טוּו אֶת הָעִזִּים. מֵעַל הָעִזִּים, ...לְמַעַן יִהְיֶה בְטוּי זֶהר נוֹסֵף, כִּי בְהִרְבֵּה מִהֶפְשׁוּטִים יִמְעַט קִצַּת מְטוֹב אִיכוּתָם [לְחִלּוּחֵיהֶם וְרִכּוּתָם] כִּאֲשֶׁר יַעֲקִרוּ מִמָּקוֹם גְּדוֹלָם.

היינו שכשהשער מחובר לגוף העיזים הוא לח ורך יותר, והטווייה יוצאת משובחת יותר.

לקוטי שיחות: על פי זה תובן הדגשת רש"י "היא היתה אומנות יתרה" (art raffinée): הנשים טוו את העיזים "לא רק כי 'נשא לבן אתנה בחכמה' (הכוללת גם את יקלתן) להבין שטויה באפן כזה תהיה נתינה ותרומה חשובה יותר למשכן, אלא גם משום שהיה בכך עלוי ושבח בתוצאת המלאכה, 'אומנות יתרה' - טויה משבחת יותר (לקהל מתקדם - ראה הערה¹³).

ולכן רש"י השתמש על טווייה זו דווקא במינוח של "אומנות" ולא במינוח של "חכמה" (ראה הערה¹⁴).

הטעם לכך שהיריעות נעשו תיכף, לפני בניית הקרשים

מקור 6

לפי האמור מובנת הסיבה לסדר עשיית המשכן - תחילה היריעות ולאחריהן הקרשים, שלא לפי "מנהג העולם": שזהו בהתאם להסבר הנ"ל בתועלת הרוחנית והמקצועית בטווייה מיוחדת זו:

לקוטי שיחות: (א) מצד חביבות וזריזות הנשים, עשו תכף את הטויה והביאונה לעושי היריעות, ועל כן לא היה נתן לדחות את הגזיזה (ועשיית היריעות) - שכן בינתיים עתידות היו שערות העיזים לגדל, כל אחת לעצמה, מבלי שיהיו טוויית יחד; כמו כן, יש בהמתנה זו צער בעלי חיים (בהיות העיזים מעט בלתי-חפשיים, מתמת הטויה) (ראה מסגרת).

(ב) עצם האריגה הוא גם משבח יותר, כשנעשה בקרוב זמן לשעת היותם מתבירים לעיזים.

ועפ"ז שני השאלות הנ"ל מתורצות: מכיון שהנשים טוו את החוטים על העיזים עצמן, והביאו אותם במהירות גדולה לעושי המלאכה - הם התחילו מיד באריגת היריעות עם החוטים אלה, כל עוד הם עדיין לחים ורכים, כדי שהאריגה גם היא תהיה משובחת (לקהל מתקדם - ראה הערה¹⁵).

הערה למוסר השיעור

כדי להבין ההוראה בהמשך השיחה, חשוב להסביר היטב שני הנקודות שבחלק הראשון של קטע זה:
(1) הנשים הראו זריזות ומיומנות מיוחדת. ולא ניתן היה לחכות, כדי לא לבטל את עבודתם.
(2) רצו למנוע את צער העיזים. שלא יסתובבו עם שערותיהם טוויית, דבר מפריע - כפשוטו. ומשני נקודות אלה נוציא בהמשך שני הוראות יסודיות בחיי היום-יום.

¹¹ לקהל מתקדם: קין הביא מן הצומח, והבל הביא מן הבהמה; אבל הבעיה בקרבן קין לא הייתה בכך שלא הביא קרבן מן הבהמה - מכיון שלא היו לו בהמות להביא... הבעיה בקרבן שלו הייתה בכך שבצומח גופא, קין הביא מן היריעות שבצומח.

¹² לקהל מתקדם: בהערות באות ד' בשיחה, ישנה אריכות גדולה אם החוטים הובאו לעושי המלאכה בעודם על-גבי העיזים, או שרק הוכנו באופן זה, ונגזזו לפני הבאתם לעושי המלאכה. והרבי נוקט שבפשוטות, גם הבאת החוטים היתה בעודם על-גבי העיזים. ועפ"ז, העילוי שבטווייה והבאה זו פשוט הוא - שבשעת נתינתם הרי הם בגדר דבר חי.

¹³ לקהל מתקדם: בהערה 41 בשיחה, מקשר זאת הרבי לדיון שהובא בלקו"ש ח"א תצוה א' (שלמדנו בעיון בשנת תשע"ו) על "שמן זית זך": בשעת הכנת השמן עבור המנורה, האם היה צריך להשתדל שהשמן (התוצאה הסופית) או הזית עצמו (המוצר הראשוני) יהיה הכי יפה שאפשר? רש"י סובר שהעיקר הוא השמן (ולכן 'מגרגרים' הזית שבראש האילן, מקום בו הם נחשפים יותר לשמש, הגם שלא נראים יפים, בגלל ניקור הציפורים...). ועפ"ז, רש"י לשיטתיה כאן - שזה שהנשים טוו על העיזים עצמן, אינו רק מפני המעלה הרוחנית שבזה (בהקרבה מן החי), אלא גם מפני שהחוטים יהיו יפים יותר - בתוצאה הסופית.

במילים אחרות: לפעמים, כשמקבלים מתנה, לא רואים כל הזמן והמחשבה שהשקיע הנותן בהכנת ובחירת מתנה זו כו'. אמנם, צדיק יכול להרגיש בהשתדלות שנעשתה מאחורי הקלעים (ע"ד הסיפור עם המטבעות הנוצצות שהכניא אשתו של ר' גבריאל נושא-חן עבור האדה"ז - הסיפור נמצא במדר 'הוספות'). וכאן החידוש הוא, שאפילו למי שאינו רואה הכוונה 'מאחורי הקלעים' (שההקרבה תהיה מן החי) - היה יכול לראות מעלת טווייה זו בתוצאה הסופית - גם בעיני בשר.

¹⁴ בהתועדות המקור (ויקהל תשל"ו): "חכמה" - פירושו שהאדם חכם יותר, ויכול להראות "קונצים"..." משא"כ "אומנות" פירושו שהעבודה עצמה היא יפה יותר. ולכן רש"י השתמש דווקא במינוח "אומנות", מכיון שכונת הנשים בטווייה זו - לא הייתה סתם להראות "קונצים", אלא לוודא שהתוצאה תהיה הכי משובחת שאפשר, לתועלת המשכן (ראה הערה 3 לעיל).

¹⁵ לקהל מתקדם: באותיות ח-י בשיחה ישנו דיון מעניין ע"ד ההלכה: הדנה, לשיטת הגאון הרוג'צ'ובי, הנשים הוצרכו לטוות את השער מעל גבי העיזים דווקא, מכיון שיריעות העיזים לא היו נחוצות לשם הקרבת הקרבנות (שבהן מחויבות הנשים), ולכן האפשרות היחידה היה להכין אותם בשיטה מתוחכמת זו, שהיא "חכמה יתרה ולא מלאכה". אך רש"י לשיטתו, שגם יריעות העיזים הם תנאי הכרחי להגדרת המשכן כ"אוהל" (כדי שיוכלו להקריב בו קרבנות), וממילא הנשים היו מחויבות גם בטוויית יריעות העיזים, כמו כולם; ולכן רש"י מגדיר עבודה זו כ"אומנות יתרה" - מלאכה של ממש. עיין בשיחה בהרחבה.

מ"ינה של תורה" בפירוש רש"י זה: ובהקדים דלכאורה אינו מובן, לשם מה התורה מספרת לנו על צורת טווית העיזים? והרי "מאי דהוה הוה", ובפרט שמעשה יריעות העיזים אינו נוגע עבור המקדש (שתיכף ייבנה)! כמו כן, במה נוגע הדבר **לדורות** שהיריעות נארגו לפני עשיית הקרשים? אלא שזהו כדי שנלמד מזה שתי הוראות כלליות, בבניית ה'משכן' האיש"י¹⁶. ההוראה הראשונה:

לקוטי שיחות: כפי שנהגו הנשים בזמן בניית המשכן, שבאותן שיש בידן כשרון מיוחד שלא נתן לאחרים, הבינו מעצמן שכשרון זה שנתן להן על-ידי הקב"ה צריך להיות מנוצל עבור בניית המשכן - כמו כן, אדם מיישראל שחנן אותו הקב"ה בחוש וכשרון מיוחד, עליו לדעת שאין זה לצורך עצמו, אלא עליו לנצל זאת בעבודתו לעשות את העולם משכן ודירה לו יתברך¹⁷.
ועל-דרך-זה בעניינים אחרים שנתנו לאדם על-ידי הקב"ה (ראה מסגרת) - ולדגמא: מי שנתן לו הקב"ה רוח במקומו יותר מדרך הרגיל, עליו לדעת שהוא צריך להוסיף בנתינת הצדקה, תרומה לה'.

הנה סיפור כדי להמחיש עניין זה - שעלינו לנצל כל התפתחות חיובית בחיינו, עבור הקב"ה:

כשהפנסה מגיעה בהרחה... (ספר השיחות תש"ג, עמ' 9, צאטט באות י"א בשיחה דידן)

חסידי רבנו הזקן עמלו קשות לפרנסתם. חלק גדול מהם היו בעלי מלאכות עירוניים, אחרים היו איכרים, טוחנים, גננים שהיו מציגים את סחורותיהם בעירות ובחצרות הפריצים. כשהיה לחסיד רבנו הזקן שבוע של פרנסה טובה [מהרגיל], היה בטוח שבבואו לביתו יקדם אותו מכתב התעוררות לצדקה מהרבי, או שיפגוש את משולחו של הרבי האוסף כספים לצרכי החזקת בני ארץ ישראל. הוד כ"ק רבנו הזקן עורר באגרות הקודש שלו את החסידים על עניין הצדקה בעין יפה וביד רחבה, עד שבקרב החסידים ובני ביתם נוצרה אימרה כללית: **"בפרנסה שהקב"ה נותן לנו, ישנו גם החלק שלך"**.

בין 'כשרון' ל'מתנה'

בהוראה מדובר על בעצם על שני סוגי 'מתנות' שהקב"ה נותן לאדם: ישנם חושים וכישרונות עצמיים שהקב"ה נותן לאדם, לדוגמא: הכישרון לדבר, לכתוב, לנגן וכו' (יש חילוק בין חוש לכישרון, ואכ"מ) - וברור שיש לנצל זאת עבור הקב"ה. וישנם 'מתנות' שהקב"ה נותן לאדם, לדוגמא: כשאדם רואה שבחודש זה הרוויח יותר מהרגיל... כשמרגישים ברכה מיוחדת בחינוך - שגם בזה יש לדעת, שברכה זו לא הגיעה סתם, ויש לנצלה עבור תורה ומצוות!

ההוראה השנייה שניתן ללמוד מטוויה זו, תובן בהקדים פסוק מיוחד, הנאמר על ידי הנביא ישעיה:

ישעיה נח, ז: כי תראה ערם - וכסיתו, ומבשרך לא תתעלם.

פסוק זה מלמדנו, שלפעמים, לכל לראש יש לכסות את היהודי השני בעירומו, ורק אחר כך לחשוב על עצמנו; וזאת - גם שהעזרה ליהודי שני מגיעה לפעמים על חשבון הנוחות האישית של האדם. אדם זה היה יכול לומר לעצמו: לכל לראש אשתדל עבור עצמי - אתפלל, אלמד, אסעוד; ורק כשאיה מוכן, אז אטפל ביהודי השני; ולכאורה, כך הוא "מנהג העולם" (ובעצם - זהו "מנהג של הקב"ה" הנקבע כפי שנקבע בשולחן ערוך!). ועל זה מגיעה ההוראה היסודית הנלמדת מפרשתנו:

לקוטי שיחות: אם בגלל צער בעלי חיים יש לשנות מ"מנהג עולם", והקב"ה מצוה להקדים את עשיית היריעות לקרשי המשכן; על-אחת-כמה-וכמה שכאשר מדבר בצער של בן אדם, ובפרט בן ישראל - ואין לך צער גדול מהיותו של יהודי "ערום" מן המצוות - שעליו להפוך את הסדר הרגיל, "מנהג עולם", וראשית כל יש לו לדאג 'להלבישו' במצוות, ורק לאחר מכן לעסוק במה שנוגע לו עצמו¹⁸.
ועל ידי זה נזכה לביאת משיח צדקנו (וה'רעב' היחידי יהיה אז רק לשמוע את דברי ה', מפיו של משיח צדקנו).

"ובכן": מהי הוראת השיחה?

בשיחה זו ישנם שני הוראות יסודיות בתורת רבינו ובהשקפתו הקדושה:
(1) **לנצל כל כשרון עבור הקב"ה:** רואים נקודה זאת באינספור אגרות והוראות כ"ק אדמו"ר. (לדוגמא: לנצל חוש הכתיבה, חוש הדיבור, חוש הציור - כדי להפיץ תורה ומצוות בעולם). וכדאי להרחיב רבות על נקודה זו, שאין יהודי שאינו מוכשר בתחום מסוים! (כושר ארגון, שכנוע, כתיבה, דיבור, גנינה; חכמה, עושר, מעמד, זמן...), ועל האדם רק לחשוב איך לרתום כל זאת עבור הקב"ה!
(2) **לטפל לכל לראש ביהודי שני:** זהו הרי אבן היסוד לתורת החסידות בכלל, למושגה של השליחות, ולכל מבצעי הקודש בפרט (ראה הערה 17). לכל לראש יש 'להלביש' את היהודי השני, ורק אחר כך, יש לחשוב על עצמנו. וכך נוכח לביאת מלכנו משיחנו, נאו!



¹⁶ ע"פ של"ה שער האותיות, ל: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שלכאורה היה אמור להיות כתוב "בתוכו", ומזה מובן ש"בתוכו לא נאמר אלא בתוכם", שבתוך כל אחד ואחד מישראל ישנו משכן, שעליו לבנות - והוא בדומה למשכן הגדול.
¹⁷ **בהתועדות המקור (ויקהל תשל"ז):** אשה זו הייתה יכולה לנצל את כשרונה לעניינים [מקצועיים או] אישיים: לבשל מאכל מאכל טעים, לקנות בגד יפהפה, לחשוב איזה שטיח לקנות עבור הבית ואיפה להניחו... כדי להראות לכל השכנות שאין מה להגיד - בית זה מטופח היטב. זוהי ההוראה: שכל דבר שהקב"ה נותן, הכוונה היא כדי לעשות מזה דירה להקב"ה.
¹⁸ **בהתועדות המקור (ויק"פ תשל"ט):** וזהו המענה לאלה שטוענים, שהם מוכנים לעזור ליהודי שידפוק על דלתם ויבקש עזרה... אבל ללכת ברחוב ולהציע עזרה?! - הם לא רואים שום חיוב בדבר! שעל זה הוא המענה מתורת הבעש"ט, שכל דבר שרואים ושומעים צריך להביא הוראה בעבודת ה' - וכשומעים ויודעים שיש יהודי הנמצא בצרה, יש לצאת כדי לעזור לו! זוהי הנקודה הפנימית של כל המבצעים - מתחיל מהמבצע העיקרי, "מבצע אהבת ישראל" (ומזה מגיעים לשאר המבצעים...).